

PETER
KLEIN

THE LAST
IMPRESARIO

A THEATRICAL JOURNEY
FROM TRANSYLVANIA
TO TOSCANA

Peter Klein

Ultimul impresar

O călătorie teatrală Transilvania – Toscana

Capitolele precedente:

Prolog: Un moment de ascensiune

http://www.bjt2006.org/PK_Ultimul_Impresar_4523.pdf

Amintiri din România

http://www.bjt2006.org/PK_Ultimul_Impresar_4923.pdf

Copilăria în Timișoara

În ciuda amenințărilor externe și a incertitudinii, viața a continuat în orașul meu natal. Am încercat să ne concentrăm asupra micilor plăceri și a activităților de familie. Timpul petrecut în familie a devenit un refugiu binevenit față de mediul tensionat din afara casei noastre - și mult mai important decât ar fi fost dacă ne-am fi simțit ca făcând parte din comunitate. Totuși, în ciuda prejudecăților pe care le-am îndurat, ne-am agățat de vechile noastre valori.

Privațiunile erau un mod de viață. Nu am mers cu mașina până la 15 ani, când, în 1960, am luat un taxi până la gară – o irone, având în vedere că tatăl meu a deținut una dintre primele decapotabile americane din oraș în 1938. Aproape că nu existau mașini în Timișoara în acele zile. Bicicletele erau principalul nostru mijloc de transport în oraș; celălalt era tramvaiul. Când aveam vreo patru ani și Gabriel avea un an, tata a construit niște scaune mici pe care să le monteze pe bicicletă și ne-a plimbat mândru prin oraș. Cu un an înainte, mi-a dăruit prima mea bicicletă. Deși vremurile erau grele – și eram unul dintre puținii copii care aveau o bicicletă la o vârstă atât de fragedă –, furturile erau foarte rare. Lacătele și lanțurile pentru biciclete erau ceva nemaiauzit.

Ciclismul era unul dintre hobby-urile preferate ale tatălui meu, așa că a devenit important și pentru mine. Tata s-a asigurat ca toți patru să avem biciclete, atât pentru sport, cât și pentru recreere. Duminica, mergeam cu bicicleta ore în șir, făceam picnicuri în pădure sau lângă ecluzele de pe canalul Bega. Îmi plăcea să privesc cum bărcile sunt ghidate prin porțile masive care se deschideau și se închideau. Ce tehnologie! Bega a devenit unul dintre locurile noastre preferate pentru a evada din problemele vieții de zi cu zi și stăteam cu nenea Leo, bunicul meu vitreg, ore întregi, privind cum curge apa și prefăcându-ne că pescuim, în timp ce îi ascultam poveștile captivante, de când aveam cinci ani și până când am împlinit doisprezece ani.

Întotdeauna pasionat de atletism, tatăl meu ne-a învățat, de asemenea, să vâslim, să schiem și să jucăm tenis. Era zvelt, dar musculos, bine proporționat și athletic. Mergea încet și deliberat, dar, pe terenul de tenis, era agil și precis.

Am început să joc tenis cu tatăl meu în mod regulat când aveam aproximativ opt ani și continui să joc până în prezent. Întotdeauna îmi pregătea un mic dejun ușor înainte de a juca, chiar dacă eram înfometat. Iar după antrenament, el era convins că trebuie să mănânc doar fructe cu un pahar de lapte. Am jucat baschet în echipa de la liceu, dar tenisul a fost adevărata mea pasiune. În primăvara anului 1960, înainte de a împlini cincisprezece ani, am câștigat locul al doilea la un turneu regional din Banat de simplu între paisprezece și șaisprezece ani. Am petrecut mai mult de jumătate de secol pe terenurile de tenis din întreaga lume și am luat multe, multe lecții, deși trebuie să recunosc că nivelul meu de joc nu reflectă acest lucru, dar îmi place cu adevărat jocul.

Pe tatăl meu l-am admirat cel mai mult pentru demnitatea sa. Purta adesea un costum sau un sacou. Își făcea siesta în mod regulat la sfârșit de săptămână și își savura ritualurile - fără îndoială, pentru a contracara instabilitatea vieții noastre. Încă îl văd cum își face somnul de după-amiază după un dublu espresso. Se așeza în fotoliul său preferat Art Deco, își băga mâna dreaptă pe jumătate sub centură și era dus pentru o oră sau două. Cu toții știam să păstrăm liniște în timp ce dormea. Au existat scurte momente în care ororile celui de-al Doilea Război Mondial m-au bântuit, dar, ca și copil, mi-a fost greu să le măsoz dimensiunea. Tatăl meu era un om cu puține cuvinte. Rareori vorbea despre perioada petrecută în lagărul de la Arad. Știind cum fuseseră tratați evreii în lagărele din întreaga Europă, am ezitat să-l iscodesc. Dar într-o dimineață, când aveam opt ani, în timp ce ședeam pe marginea patului său, privindu-l cum se îmbrăca pentru muncă, tata a spus ceva ce nu voi uita niciodată. În timp ce-și băga cămașa înăuntru și își înfileta cureaua de piele maro în buclele pantalonilor, s-a uitat în oglindă și a făcut o pauză. "Nu m-am gândit niciodată că voi fi recunoscător pentru o curea", a spus el, clătinând din cap.

Probabil că a sesizat privirea mea nedumerită, pentru că s-a întors spre mine și, strângându-și cureaua în jurul taliei, a spus: "Știi, Peter, la Arad nu ne lăsau niciodată să purtăm așa ceva. Căpitanii ne obligau să purtăm pantaloni cu două numere mai mari. Fără o curea sau o frânghie care să-i țină sus, ne cădeau mereu în jurul gleznelor în timp ce lucram la calea ferată sau săpam șanțuri de-a lungul drumului. Apoi ne aplecam pe câmp, ne rupeam spatele și ne chinuiam ore întregi, totul ca gardienii din lagăr să se distreze."

Stătea cu mâinile în șold, privind prin fereastra dormitorului. "Din când în când, când gardienii se plictiseau, ne forțau să ne urcăm pe caii lor de muncă fără șa și apoi îi îmboldeau la galop, râzând și pariind pe cine reușește să nu cadă în timp ce-și ține pantalonii. Întotdeauna mi-a fost milă de bărbații care nu știau să călărească."

Tatăl meu mă învățase să fiu stoic, să fiu "bărbat", dar, în acel moment, am avut nevoie de toate forțele mele pentru a mă reține să nu izbucnesc în plâns de milă și furie pentru modul în care fusese maltratat. Întotdeauna fusesem impresionat de puterea și îndrăzneala lui în sport, iar acest lucru a căpătat o semnificație și mai mare când am aflat despre trauma sa anterioară.

Mama mea a suferit și ea partea ei de răni emoționale, inclusiv crize de depresie. Am pus-o pe seama amenințărilor care veneau odată cu viața în comunism, combinate cu povara psihologică a celui de-al Doilea Război Mondial. După ce a crescut ca o prințesă în satul idilic cu izvoare termale, Buzias, adaptarea la lipsuri a fost deosebit de dificilă pentru ea. Anyu, așa cum îi spuneam în limba maghiară, era adesea tulburată de cele mai banale lucruri, o zi ploioasă sau o pasăre care se izbea de o fereastră, și amenința că va abandona totul și va pleca.

Când se "excita", așa cum îi spuneam noi, tatăl meu se îndrepta încet spre ușă pentru a se asigura că nu o ia la fugă. Copil fiind, nu înțelegeam de ce se purta așa, dar mă supuneam când ne spunea lui Gabriel și mie să îl ajutăm să blocheze ieșirea. Era ca și cum ar fi trebuit să-și demonstreze că noi vom fi mereu acolo pentru a o proteja. Uneori mă simțeam vinovat când îi ignoram cererile mai nerezonabile, deși comportamentul ei mi-a înlesnit să mă distanțez de ea. Acum suspectez PTSD: trauma de a fi trebuit să se ascundă la țară pentru a evita soldații germani era încă foarte proaspătă pentru ea și trebuie să fi contribuit la comportamentul ei haotic.

În copilăria mea, nu exista o sursă oficială de știri fiabile. Nu aveam un televizor acasă și era ilegal să ascuți Radio Europa Liberă, un post de radio american, care emitea în țările din Europa de Est pentru a le da speranță. Există doar ziarul comunist, care era numai propagandă, așa că nimeni nu-l citea. Principala noastră sursă de informații era moara de zvonuri.

Auzeam deseori povești tulburătoare despre oameni maltratați de stat, iar amenințarea neprevăzutului plutea perpetuu în fundal, dar ani de zile familia mea apropiată nu a pățit nimic teribil. Apoi, într-o zi, când aveam treisprezece ani, am încasat lovitura: Bunica mea maternă, Piroska, în vârstă de șaiszeci și doi de ani, nu s-a mai întors de la piață. Când a dispărut în continuare la ora cinei, am mers cu teamă la poliție. Aceștia susțineau că nu știau nimic. Auzisem povești despre dispariția unor oameni, dar nu și despre bunici!

Nu știam ce să facem. Știam că se întâmplase ceva, pentru că niciodată nu ar fi stat plecată atât de mult timp. În următoarele trei săptămâni, am fost sperați. Aproape că ne-am pierdut speranța. În cele din urmă, comuniștii au eliberat-o în cealaltă parte a orașului. Ea nu avea nicio idee unde se afla. Din fericire, un domn amabil care a găsit-o plângând pe o bancă și-a dat seama unde locuia și a însoțit-o acasă. Era atât de traumatizată încât abia putea vorbi.

A doua zi ne-a povestit ce se întâmplase: Doi "detectivi" în civil au abordat-o. Aceștia erau de fapt agenți ai Securității, care au dus-o la infamul sediu al instituției și au închis-o în izolare, fără să i se dea aproape nimic de mâncare. I s-a refuzat orice contact cu familia. Ei îi tot puneau întrebări la care ea nu știa să răspundă. Au interogat-o în limba română, o limbă pe care abia o cunoștea. Ca majoritatea oamenilor din generația ei, vorbea maghiara și germana. Îmi pot doar imagina cât de speriată era.

Nu am știut niciodată de ce Securitatea a arestat-o pe bunica mea, dar bănuiam că familia noastră a fost vizată din cauza unui incident sinistru care avusese loc cu puțin timp înainte: În 1955, guvernul a permis o libertate limitată micilor antreprenori, așa că mama mea a deschis un mic magazin de tricotaje. În cele din urmă, a ajuns să aibă aproximativ 45 de femei care lucrau pentru ea. Materia primă nu erau disponibilă în comerț, așa că tatăl meu o aduna în stare brută din satele din apropiere, o ducea la filat și apoi la vopsit într-un alt sat - totul pe bicicletă - după ce își încheia serviciul la Electromotor.

Într-o zi, un bărbat de vreo 40 de ani a intrat în magazin. Purta uniforma amenințătoare de culoare verde-închis a mult temutei Securitate, cu însemne pe epoleți care indicau că era ofițer. Clienții au dispărut rapid. A salutat-o pe mama mea cu un zâmbet. "Bună, surioară", a spus el.

Instantaneu, mama mea a simțit că leșină. Știa că avea un frate vitreg din relația extraconjugală a tatălui ei, dar nu-l întâlnește niciodată. Oare bărbatul în uniformă putea fi fratele ei vitreg demult pierdut? Știam doar că mama lui fusese una dintre servitoarele din casa copilăriei mamei mele. După moartea prematură a bunicului meu, când mama mea avea șase ani, familia a continuat să plătească o sumă femeii pentru a o întreține și pentru a păstra secretul familiei.

"M-am gândit că ar fi frumos să ne întâlnim", a spus bărbatul.

Mama mea a rămas pietrificată. Un ofițer de rang înalt care apărea în magazinul ei nu era o coincidență. Era clar că voia un fel de recompensă. Îi era teamă să nu-l supere, așa că a fost de acord să-l plătească de fiecare dată când intra în magazin.

Când autoritățile au interzis libera inițiativă, trei ani mai târziu, a trebuit să închidem magazinul de tricotaje. Dar fratele vitreg al mamei mele a continuat să ceară plăți, pe care noi nu ni le mai puteam permite. Am bănuțit că el credea că avem mai multe resurse decât aveam în realitate, așa că ne-a pedepsit, arestând-o – și îngrozind-o – pe bunica mea.

Incidente ca acestea erau frecvente și aparent arbitrare - și au provocat un sentiment de neliniște și anxietate care mă bântuie până în ziua de azi.

În condițiile în care libera inițiativă era scoasă în afara legii, tatăl meu s-a străduit să-și găsească un loc de muncă și a făcut adesea munci bizare, cum ar fi repararea lăzilor de roșii. Între 1958 și 1963, a recurs la înrămat fotografii vechi pentru familiile care locuiau la țară. Bătea la uși, oferindu-și serviciile, iar apoi retușa și încadra fotografiile într-un magazin din Timișoara. În cele din urmă, a

început să-și promoveze munca de restaurare în blocurile de apartamente proletare din București.
Este greu de crezut, dar în acest fel a făcut destui bani cât să ne întrețină modest.

Va urma.

Traducere din engleză. DeepL. Corecturi de Sergio Moraru si Getta Neumann